

EN GAMMAL FAMILJESKANDAL
(Ur Falu Domsagas Dombok från 1720)

PROLOG

Namnet Klingberg togs i slutet av 1600-talet av två systrar Beata och Anna på St. Klingsbo i Dalarna. Anna gifte sig med lantmätaren Carl Ekman. De flyttade till Sundborn, först till Hyttlös och sedan till Sandsberg. De fick flera barn, bland dem sonen Carl som vi härstammar ifrån (se stamtavlan på sista sidan). Barnen tog moderns efternamn, tydligen eftersom Carl Ekman 1720 i St. Tuna dömdes för bedrägeri. Domen fälldes som framgår nedan vid ting som hölls i Fornby, dvs där Ulla och Bo nu bor. Den som utsattes för bedrägeriet, Erich Ersson, bodde i Hönsarvet, numera en del av Borlänge på bergsslutningen öster om Dalälven ovanför Domnarvet.

Denna dom är alltså anledningen till att släkten heter Klingberg och inte Ekman, och jag letade därför i somras upp domboken på landsarkivet i Uppsala. Det visade sig dock att rättegångsprotokollet är på över 100 sidor (rättegången höll på en vecka, 3 – 9 augusti 1720, vid ett extra ting för enbart detta mål) och att jag inte klarade av att läsa handstilen. Emellertid såg jag nyligen en annons i en släktforskningstidskrift där en f.d. arkivarie vid riksarkivet, Ruth Hansson, erbjöd sig söka och göra excerpter ur arkiv, och jag lät henne skriva av början och slutet, inklusive själva domen.

Avskriften är utförd från mikrofilm 20 KLHA SERIE XI A:I:13 1720-D59688, kort 16/18. Avskriften är utskriven och något förbättrad på tingsplatsen av Bo Janson, som vill ge följande språkliga kommentar:

På 1700-talet fanns inga regler för stavning, inget är rätt eller fel, och man följde så gott man kunde bruket från Kungl. Maj:ts skrivelser. Detta innebär att stavningen i ett och samma dokument kan vara mycket inkonsekvent, här t.ex. *eftter/efter* liksom stavningen med stor begynnelsebokstav. I ett dokument som detta kan också flera sekreterare ha skrivit, var och en med sin stavning. I detta dokument är sålunda tydlig en viss skillnad mellan början och slutet. Möjligt är också att arkivarien som gjort avskriften gjort tolkningsmisstag ibland, då sidorna i Domboken är mycket svårtolkade bl.a. pga skador.

Teckenförklaringar

— betecknar ett eller flera oläsliga ord liksom oläslig del av ord; framför allt förekommer sådant i början av ny sida i domboken;

[...] ordförklaringar eller förmodanden;

(?) innebär att arkivarien - eller ibland utskrivaren - är osäker om tolkningen av skriften.

Ur Dombok 1720, Kopparbergs län, Falu Domsaga, Stora Tuna Sn, Sätters län 1720.

Anno 1720 d 3 och seqq [= flera följande] Augusti höllz extraordinarie Ting uthi Stora Thuna och Fornby, närwarande Cronones Befallningsman Wälbetrodde Nills Gahn och Eedswurne Nämnden jämte gode män flere.

Bookhållaren Bengt Wahlberg i Hytting, Johan Carlsson i Hofgården, Mathias Älg i Leerbäcken, Anders Jöransson i Ofwandahl, Pehr Johansson i Forssa, Johan Johansson i Nohlanberg, Erick Johansson i —berg, Erick Matson i Hesse, Lars Eriksson i Iulsebo, Olof Andersson (?) i Swärdsjö, Mats Ersson i Färjenäs.

Uthi Nämndemannens Anders Anderssons i Solfwerbo ställe, som nu siuk och frånwarande är, antog eftter aflagd Eed giästgifwaren Anders Ramberg denna gången att sittaa i Rätten.

Företogs nu wederbörlig inquisition och ransakning öfwer det crimen falsi [=bedrägeribrott], som högwälborne Herr Baron och landshöfdingen Otto Reinhold Strömfeldt efter ährhållne Befallningsmannens Wälbetrodde Nills Gahns skrifteliga berättelse, underskrefwen af honom jämte flere personer, uthi högloflige Kongl. HofRätten igenom skrifwelse af den 6 sidstledne Martj, tilkänna gifwit wara af landtmätaren Carl Ekman och gullsmiden Mäster Anders Ohs i Fahlun begångit å sådant sätt, att sedan de af Erich Ersson i Hönsarfwet och dess hustru Anna Knutsdotter tijd efter annan till låns bekommit en anseenlig Summa pänningar skall den förra lemnat dem en under — Signeten förseglad Skrift, som dhe förmeent skohla warit den förskrifning [=överlåtelse], hwilken Ekman då har med Ohs sagt dem warit uppläst och sagt lyda på dess hemman i Sundborn och Skedewij Sochner, som han där medelst dem skahl hafwa pantförskrifwit, och därjämte dem hårdeligen förtänckt bemählte skrift att uppbyta med mindre han skulle helst närwarande wara i det den senare, nembligen Ohs jämte Ekman för bemählte låhn dem gifwit i underpant 6 stycken swarf Wade och förseglade askar, hwaruti Erich Ersson och berörde dess hustru wid deras inhändigande och uppwijsande skohla sedt hafwa legat mehrendels guld och något Silfwer, men enär efter fattade misstanckar af förö— saak, samma askar uthj wittnens — derwaro blifwit uppbrutne, skall de förre befunnits wara en testamentsskrift daterad Hönsarfwet den 12 October 1713 och warit af Ekman, Ohs och Erich Ersson underskrefwen, hwaraf doch Erich Ersson skall betygas sigh aldrig haft någon kundskap, och de förr omrörde [=behandlade] efter skipte (?skifte) warit uppfylde med gammalt bly och tälljesten med mehra samma ofwannämnda och

wid Herr landshöfdingens bref bifogade attest skal utwijsa, hwilket alt Högloflige Kongl. HofRätten är dombhafwande igenom dess höga skrifwelse af den 9 Martj innewarande åhr, förständigat med anbefallan, att han därom skulle giöra sig behörigen underrättad, och sedan, där med efter lag, Kongl. Maj^{ts} förordningar och sakens beskaffenhet förfara, det doch ej kunnat tillförende wärkstellas eller efterkommas för ett annat extraordinarie Ting i Orsa Sochn samt dhe ordinarie Tingens hardt därefter widtagande, som continuerat till slutet af Junii månad, seyandes (?) och dess utom Hög(loflige Kongl. HofRätten) igenom en annan dess skrifwelse af den 20 Maii därpå följande till swar lembnat dhet Högwälborne Herr Baron och landshöfdingen Strömfeldt blifwit anmodad ——— en publice actor eller Ombudsman måtte blifwa förordnad att biwista dhen ransakning som öfwer samma måhl kommer att hållas, jämwähl der wid i acht taga hwad lag och Kungl. förordningar kan enligit wara, deruthinnan äfwen än widare dombhafwandens antyder att skyndsammaste och med dhet första som ske kan alt sådant wid ett extraordinarie Ting sig företaga och lagligen afgiöra. Hwilket allt enär dhet behörigen uppläst war, inlefwererade HofRättsAdvokaten welbetrodde Herr Christopher Springer, som igenom bref till Stockholm af Erich Erssons änka skall blifwit anmodad samma saak för henne emot wederbörande lagligen at utföra sin fullmacht, underskrefwen af änkian Anna Knutsdotter den 17 Maji nästledne och efter begiäran finnes uppställd af en wid namn Lars Ernström. Hwarhoos ock för detta Befallningsmannen Wälbetrodde David Ulfström presenterade högwälborne Herr Baron och landshöfdingens bref daterat Fahu Kongsgård den 22 Julii nästwekne, där uthinnan han anmodas och befullmächtigas, att efter ingen landsfiscal är, biwista dhenne ransakning och noga obserwera, så wähl Kungl Maj^{ts} interesse som att saken lagligen blifwer föredragen och afgjord. Af detta alt begiärade nu landtmätaren Ekman straf och Communication så wähl af Kongl. HofRättens till dombhafwandens aflätne Skrifwelse, som det mehnar, emedan han aldeles oskyldig, till sin heder och ähra så swåra angripen och alt orät wara skall, att han uthan undfående part där af eij skall kunna inlåta sig i någon öppen action eller begifwa sig till Contestationen [= (vittnes)förhöret] med förenämnda actorer, innan han först fått däröfwer sig behörigen förklara, och till ährhållande af en laglig Satisfaction [= upprättelse] och wederbörlig regress [= återgångstalan] sine påminnelser giöra. Hwaremot Herr Advocaten Springer reg—erade (replikerade?) dhet han nu i början allenast en Civil action emot så wähl honom Ekman som Ohs instituera och begynna, brukar willjandes icke håller förmena honom, där han ifrån en sådan angifwen last skulle gitta sig uhrskyldig giöra, att ährhålla en wederbörlig Satisfaction och där Ekman i sanning skulle wara och befinnas oskyldig, så skall han Springer wara den samma, som på alt sätt honom där till hielpa och bispringa will, allenast han Ekman nu intet wille till sakens hinderliga företagande sådan undflycht in antecessum [= i förväg]

anföra som mehra torde förordsaka någon misstancka, än gifwa en war omtancka till oskyldigheet med mehra. Inläggandes sedan Herr Springer till Rätten en sin å änkians wägnar uppsatte Korta inlaga, däruthinnan andrages att alldenstund af framledne hennes mans Erich Ersson i Hönsarfet förledne Februarj månadh på sitt yttersta och näst för sin död, uthj trowärdige personers närwaro och ährer (?), här om gjorde berättelse uthsagn ock bekiännelse, som och uthaf andre oemotsägelige bewijs och skiähl befinnas skall att landtmätharen Wälbetrodde Carl Ekman och gullsmiden Anders Ohs skohla på åtskillige tijder undfångit och tagit af honom och dess hustru anseenlige låhner, dehls i Contante penningar, dels och i Sch— emot pant såwähl af deras fasta ägendom, som då wid sidsta lånets undfående uppwiste redbar och richtig guld och silfwerpant bestigande sig till en Summa Capital af 14 300 daler Kopparmynt hwaraf den förre(?) 12 300 dalers Capital och dhen senare 2 000 daler kopparmynt skohla niutit, men dhe icke allenast till Samma Summa alldeles här tills nekat och undandragit sigh att betahla, utan ock påstått samt föregifwit ett mehr än ytterst ömkligit testamenterligit instrument på 4 000 daler kopparmynt, som dhe bägge föregifwit afledne Erich Ersson hafwa dem bägge i lifstiden tillsagt, att efter sin död undfå.

<omkring 100 sidor här uteslutna>

... Sedan inlefwereades en oppsatts eller förteckning på de omkåstningar (?) som till denna saks uthförande och bewijsande paret Ingenieuren Ekman och Mäster And. Ohs wid detta Extra ordinarie Tinget uppgångne blifwit, som in alles sluter sig till en Summa af 2131 daler och 24 öre Kopparmynt som änkian Hustru Anna Knutsdotter skall wärckeligen redan utkåstat, hwarjämte och så fördels CronoBefallningsmannen Wälbetrodde David Ulfström som eftter Högwälborne Herr Baron och landshöfdingens höga anbefallande har måst antaga sig portes actoris publici [=den allmänne åklagarens börda] wid denna öfverståndne ransakningen, ingaf en skrift med berättelse, dhet han som i 8 dagar här wid Tinget måst uppwachta, ej utan för- och eftterfölliande af dess — sysslor, som honom mehra kunnat importera, och Thy skiähligen prætenderat [=yrkat] af Ekman och Ohs att få niuta för dess hit till hasta omak tidhspillan, skiuts och sådant mehra i ett för allt 309 daler kopparmynt med förbehåld af hwad mehr beswärs umgiällan som nu tillbringas torde.

Sidst och näst förrän ransakningen upplästes, tillfrågades ännu så wähl Ekman som Ohs, hwilken dera af dem har Erich Ersons namn under den ofta berörde falska Transaction skriftlig satt? Ekman swarade dhet lærer Mäster Ohs dhet skrifwit, som denne ej heller förneka kunde, doch att det skiedt uthi Ekmans egen präsenche och åsijn.

Än blef frågat om icke Ohs satt falska signeten för eller uppå, hwar efter swarade Kan intet wähl minnas utan han lærer hafwa brukat någon af sine

spitzar som han då den tiden haftt att laga eller giöras, men hans eget spitzar (?) war det intet.

Tillfrågades än Ohs om Diamant Ringar, och om icke han haftt dubbla eller lika efter? Swarade till det som — hwad Diamanter Ringen angår, som Änckian Hustru Anna Knutsdotter förment liggia i den 4de af askarna sig dher uthij irrat, emedan Diamant ringen blef å riktigt sätt panthgifwen af — 1708 för 100 daler hwarpå blifwit betahlt 40 daler, skohlandes hon hustru Anna hafwa både Ringen och Ohsens obligation uthij behåld, som och af Herr Springer tillstods, att gumman det af edgång uthsagtt, men elliest uthi den 4de förfalskade asken tillstod Ohs fått låna 100 daler, hwilket såsom nu högt yppade Herr Springer förmählte wara i räckningen ännu dertill upptagne.

Frågades om icke deras intention warit att efter Erich Erssons död äfwen uth – orde af dhe 1000 daler efter transactions skriften, emedan de den anteckna låtit, och ett exemplar förseglat hoos Erich Ersson lemnat, så framt intet detta bedrägeri här är blifwit yppat? Ekman svarade det han warit sinnad, om han fått sina löningar uth att lösa dem åter, det samma och Ohs sade sig haft i sinnet, dher han fått någorlunda sin förskyllan för det åtskillige hafde beswär för Erich Erssons hustru. Frågades wid hwilket thera låhnet Silfwret in natura undficks? — wid det första.

Uppå tillfrågan om Ekman har något till påminna wid den räckning på Capital och utgifter som emot honom är förunnat, swarade att han förmärcker dhet Herr Springer warit — hehla Sanningen honom till last. Men ehuru dher med må blifwa, så betygar han sig ingenting äga, utan hwad ännu finnes ograwerat af Sandsbergs ägendom, tillkommer hehlt och hållit hans hustru, och äntå gör intet till 1/4 dehl fyllest mot hennes bortsålda fasta ägendom i Klingsbo Som wid executionen skall kunna wijsas; för öfrigt sade han ej kunna vidare sig uthlåta, eller bekymbra om det wärldsliga, emedan han nu alldeles Samwetslagits, warder slutandes sin Hustru och barn i guds händer.

Wid den å lijka sätt emot Ohsen formerade räckning, förklarade han Ohsen på tillfrågan sig ej hafwa något att påminna.

Tillfrågades Ekman och Ohs om de något hafwa emot expense räckningen att anföra, swarades nej Hwarpå Herr Advocaten Springer sig yttrade, dhet han med richtiga verificationer will och kan wijsa om så påfordrades, sig hafwa altsammans som uppfördt är wärckeligen ährlagt och Uthkåstat.

Herr Befallningsmannen Ulfström förmählte dhet honom i Staden skall blifwit berättat, att Ohs något fäderne — uthi Uppland äga skall, hwar till — – nekade, utan skall han elliest — södher ifrån af en sin dherstädes boende broder, Hwaremot Herr Ulfström —rerade dhet så wida hans Broder ägendom dherstädes äger, skall och förmodligen Ohs sin dehl dher hafwa som för — at kunna wid närmare undersökning wähl funnits emedlertid begiärade Befallningsman, att det i Protocollet måtte bliwfa till minnes fördt. Sluteligen

och till det sidsta yttrade sig Herr Advocaten Springer dhet så wähl Änkian hustru Anna Knutsdotter, som äfwen i förmågo af sin yppade fullmacht alldeles nu intercedera [=gå emellan, avbryta] och förbön fälla, för båda, Ekman och Ohs, så wähl nu inför denna HäradsRätt, som och tänkande det samma inför Högl. Kongl. HoffRätten Underdån. ödmiukeligast göras, och så wijda änkian någorlunda skadeslöös stellas och sin fordran niuta, de måtte behålla lifwet, emedan hwarken änkian eller han Herr Springer högsta Rätten påstå, mindre med deras ehländ bekiänte äro.

Upplästes alltså ytterst ransakningen, och ährkiändes af alla wedergående des innehåld wara rätt fattat och antecknat.

Resolutio

— efter Höglöflige Kongl. HåffRätten — befallning anställte ransakning — emellan framledne bondens Erich Erssons Änkia hustru Anna Knutsdotter — genom dess fullmächtig HofRättsAdvocaten wälbetrodde Herr Christopher Springer jämte den af Högwälborne Herr Baron och Landshöfdingen Otto Reinholdt Strömfeldt tillförordnade actorem officiosum, för detta Befallningsmannen Wälbetrodde David Ulfström, å den ena sidan Klagande, och landtmätaren Carl Ekman, samt gullsmeden Anders Ohs i Fahlun svarande, angående ett swårt crimen falsi, som desse 2 senare tid efter annan hoos besagda Erich Ersson och dess hustru Anna Knutsdotter begådt och föröfwat medelst anseenlige penningesummor swikelige tillstämplande, uppå falska och bedrägeliga panter, hwarföre jämte skadans refvision och återställande med åbelöpande interesse öfwer dem är fordrat, det — enst som lag och Kongl. förordningar förmå; Hwarjämte och åtahl och fordran gjorts uppå någras andra Låhner hwilcka så wähl Ekman som Ohs efter deras egen — — taga handskriften hoos bemählte Änkia undfångit och sko — — medh dhet — — och uthfordra — Är detta Extra Ordinarie TingsRättens Thuna — författade Uthslag och afsagde Domb den 9 Augusti Anno 1720.

Sedan wid Ransakningens begynnelse och uppå förberörde Actores anställte — ange Måhl landtmätaren Carl Ekman och Gullsmeden Anders Ohs sökt en och annan undflycht men särdeles i förstone gripit till ett enhärdigt förnekande emot det dem tillagde grofwa brått; Och alltså, Extra Ordinarie TingsRätten föranlätne blifwit, edeligen afhöra åtskillige och fast [=rätt] många af Änkian Hustru Anna Knutsdotter eller dess fullmächtig HofRättsAdvocaten Wälbetrodde Herr Christopher Springer framställte wittnen, jämwähl af deras aflagde wittnesbörder och uthsagur, genom några wissa Bewijs och wid handen gifna omständigheeter kommit allt mehr och närmare till sanningens grund och upplysning, har — uppå Rättens bearbetande Gullsmeden Anders Ohs först och sedan landtmätaren Carl Ekman blifwit bewiste och drefne, hwar för sig,

till en klar och friwillig bekiännelse. Och ehuru wähl de sedermehra, under Ransakningen och Confrontationen hafwa — sökt tillägga, hwar under upphofwet och orsaken till detta företagna orådet; så har den Extra ordinarie Tingsrätten klarligen inhämtat och befunnit, huru som Anno 1712 gullsmeden Anders Ohs först begynt med afledne Erich Ersson bedrägeligen umgå, i det han diverse gånger emot någre Gullkedior och gullringars uppwisande, som han till pant annoterat skolat, efter hand fått och upplånt först 120 daler och sedan 180 daler, yttermehra 90 daler och sidst 100 daler, som gör tillsammans 490 daler kopparmynt. Men i stället för de uppviste redbare panter, falskeligen ombytt och qwarlembnat några små stycken i 4 små swarfwade askar, dhem han med ett obekandt och falskt signete beseglat. Och ehuru wähl han efter afledne Erich Erssons egen annotation i en dess handbook på hwardera Låhnet, tid efter annan — — då han krefd bliwit — han Ohs — 1713 — när Ekman kommit i närmare bekantskap med afl. Erich Ersson genom en process som han för honom antagit att skriftligen drifwa och han Ekman eftter Ohs förmählan skall för honom klagat sin brist eftter pänningar att kunna befria sig ifrån den admission som honom den tiden öfwergå skulle, då jämwähl brustit pänningar för honom Ohs, hafwa de bägge uti Ohsens huus kommit på den bedrägeliga stämpling, och upsatt en så kallad reciproque transaction [= ömsesidig uppgörelse] den Ekman med sin hand skrifwit emellan Erich Ersson och dem begge och den daterat såsom i Hönsarfwet den 12 Nowember 1713 uppå 4000 daler kopparmynt som halfparten — efter hans död af dess endaste — hafwer att undfå — ordsaker som siälfwa — införd, nu infaller, Ther under de icke allenast satt sine egne — nige och — lige Signeter, uthan ock Erich Erssons, som Ohs — og lätt underritat jämte det bruklige Signethe eller Bomärkes undertegnande, som Ohs uthi Bly haft uthstuckit, likt emot det som han Ohs honom sielf, tillförande af Silwer giordt och utskurit, af hwilken skriff Twå exemplar förfärdigade blifwit hwarmed de begifwit sig till Hönsarfwet och under præ— och begiäran, att Ekman uppå sine fasta ägendorar i Sundborn och Skiedewij pantförskrifning, som för honom Erich Ericksson (sic!) jämwähl thå uppläst blifwit, fått werkeligen upplåna efter deras ägit tillstående 4.000 daler kopparmynt i plåtar, dels i hwitt ringat och arbetat Silfwer ehuruwähl efter Änkians Hustru Anna Knutsdotters förmählan, dhå skall tagit 6.000 daler dito mynt men i stället att lämna den rätta uppläste pantskrifften gör å behändigt — — stuckit fram och förlembnat den förfalskade transactions skrifften, ihopalagd, hwilken blifwit med allas deras Signeter uthan uppå tillslutne och beseglade med hårdt förbud att Erich Ersson dhen — af hwilken i så måtto till — Ohs eftter egit tillstående all — undfått 1700 daler, hafwandes sedan — som Ohs wid ordinarie häradstinget — 1 Maji dhen 2dra af den innehafwande exemplar som huruwähl af dem underskrefne warit, tillijka medh Erich Erssons falskeligen tillsatte namn och Signeter intechna låtit, så att det lijkt synes såsom deras intention jämwähl

warit att eftter Erich Erssons död ochså uthfordra i stöd deraf desse transsignerade 4000 daler, dher icke detta bedrägeri förr yppat blifwit. Nu yttermehra och därför dem penningar begynt tryta, i synnerhet för Ekman såsom Ohsen påstå wehlat, emedan han till sina åtskillige rättegångars uthsökande skola betarfwat medel, hafwa de om wahren eftter 11 (?) April 1714 äfwen uthi guldsmeden Ohs huus, sedan dhe hwar å sin hand, upplåtit här och där juveler af guld och Diamantringar, förutom hwad de siälfwaa kunnat ägt i så måtto anställt sitt bedrägeri, att de förskaffat sig två lika askar, och uthi den ena lagt jouvelerna och uthi den andra 12 stycken med qwicksilfwer bestrukne kopparslantar och en stoor m— af tenn af lika jouterad wigt emot hwarandra, hwaruppå de i sällskap med hwarannan, än begifwit sig till ofta benämnde Erich Ersson at thå eftter uppwijsande av sin— med sin förberörde gullpant — 2000 daler och några 100de daler — gullsmeden Ohs skall på sin dehl — men den rätta berörde gullpanten — sedan geswindt återtagit och stuckit i stället den andra asken med förberörde owärde Saker uthi, som wäga eftter Silfwerwicht — den ingen Gullwicht än wardt tillh— 47 3/4 l. [=lod] förutan asken, den de jämte Erik Erssons egit Sigill, med 2ne obekante Signeter, som Ohs i bly utpreglat, blindt wijs uthanpå förseglat och qwarlembnat. Än yttermehra och åhret eftter äfwenstädes eller på wahren (?) så sätt, med 2ne lika förskaffade swarfwade askar sitt bedrägeri befrämia, på det de i den ena lagt gull, och i den andra lagt bly och tälgesten, wicht emot wickt till 54 1/8 lod, eftter Silfwerwicht, och thå sig till practiserat 2.000 daler i plåtar och hwijta penningar, hwar af Ohs eftter tillstående just halfparten, så att hela summan som de taga på ett sådant bedrägeligit sätt sig tillhandabracht, förutan Ohsens enskijlte falske låhn bestiger sig tillsammans till 8.400 daler kopparmynt. Och ehuruwähl Änkian hustru Anna Knutsdotter wehlat påstå, dhet inalles på ett slijkt swijkfullt sätt skola blifwit låhn tagne på 2ne gånger 12 000 daler kopparmynt, hwardera gången 6 000 daler, så har hon doch dher till inga skiähl eller optecknelser haftt, emot de sakgifnes enständiga — på 2ne uthav 3ne gånger — utslaghit — den tilltalade sig på Rättens tillfrågan, att sedan motstående wissheet siälfwa — Sanningen med — förfalskade pantens wicht någon högre Summa kunnat ärfwas — efter hennes egen uthsago — det intygas att — efter Cap 43 [Tjuvabalken?] eller Cap 15 — samt Cap 16 § 5 — annan tiufnad ansees — Altså i förmågo af Kungl. Bref orda[la]gen af åhr 1653 § 3 kunnat såwähl Ekman som Ohs Skyldige, Ohs af — så långt — likmätigt Kungl. Breffet af den 3 (?) Martij 1698 återställa — fått igen nembligen den af — 2100 daler Summan och jämwähl — skyld af sin ägendomb, för sine egne — falska låhner 490 daler kopparmynt doch utan interesse, emedan det i så beskaffat måhl intet fordrat eller tilldömas kann, men deras hustruers rätt och en dehl af deras boo likwähl oförkränckt och undantagen, så wida dem ingen delachtigheet i Sakerna warit yppat — verkställande kunnat öfwerlygat eller att de dher af

något till sin — såsom af ransakningen vidare finnes; Och för öfrigt emedan denna ofwannämnda Summan långt öfwerstiger det quantum som Högstberörde Kongl. — ordning för dödsward stadgar och uthsätter, dömas såwähl Carl Ekman som Anders Ohs till döden saker och brottsliga. Doch nåder och leutation [=strafflindring] [äro] Kungl. Justitie(?)staten underställt, huru wida så wähl måhlsägandens för dem fälde domben, samt och att desse högeligen betygas det deras — sak warit — förwägenhet skulle komma — — riktigt att betahla — uth wärcka någon lindring för dem — för öfrigt angår änkians hustru Anna Knutsdotters ägande, fordrar efterkomma obligationer och handskrifter, — Carl Ekmans Capitalet 360 daler Kopparmynt hwarpå fordras — från hwilken obligation och Dato den 19 September 1713 till den 19 Augusti mäst war gående à 6 Pro Cento till 168 daler kopparmynt, gör tillsammans 528 dlr 30 öre 12 penningar kopparmynt. Och hoos gullsmeden Ohs 932 daler 20 öre kopparmynt — Hufwudpost med dherpå uträchnat Interesse eftter en 5 eller 6 pro Cento alt såsom interesset blifwit föreskrifwit eller nu till 480 (?) daler 2 öre 4 penningar. Så ehuruwähl desse äro klara tillständiga och utmätna skuldfordringar, lijkwähl som Änkian hustru Anna Knutsdotter jämte dess fullmächtig Herr Advocaten Springer godwilligt och af ömt sinnelag emot deras Hustruer och Barn aldeles efttergifwa förberörde Ekman — skuld — wärderat Ohsens skuld till en Summa inallest allenast 1200 daler, altså har änkian Anna Knutsdotter af berörda sin gjäld — Ohs och dess hustru å — Samma sidst berörde Summa — och bekommer sin richtiga betahlning — kunnandes för öfrigt i så beskaffad criminal acht lijkwähl desse till döden dömbde personer med inga expenser och omkåstningar graveras.

— O —

EPILOG

Jag vet inte om dödsdomen någonsin fastställdes i hovrätten, eller om målet ens kom upp där; hovrättens handlingar från dessa år saknas. Dock vet man att leutation, dvs en lindring av straffet, vid denna tid förekom i hovrätten i de flesta fall då lägre rätt utdömt dödsstraff. Carl Ekman blev i alla fall tydligen inte avrättad utan dog i fängelse; exakt när är okänt men det var före den 10 februari 1721, alltså ungefär ett halvår efter rättegången i Stora Tuna. Guldsmeden Ohs från Falun tycks också ha dött snart efter rättegången.

PENNINGVÄRDE

1 daler (=32 öre) kopparmynt motsvarade vid denna tid ungefär 50 kronor i dagens penningvärde (om en sådan jämförelse överhuvudtaget är meningsfull). Bedrägeriet motsvarade alltså minst 400 000 kronor.

Några prisexempel från olika tillfällen 1710-1720 (allt i daler kopparmynt, icke att förväxla med daler silvermynt eller riksdaler som hade väsentligt högre värden):

1 tunna (ca 150 l) råg 35 daler

1 tunna (126 l) strömming 24 daler

1 tunna (126 l) lax 48 daler

1 fat (157 l) gott öl 28 daler

1 annat fat gott öl 45 daler

1 kanna (2,6 l) mjölk 24 öre (3/4 daler)

1 par skor med engelska sulor 7 daler

Månadslön för styrman 72 daler

Månadslön för hovrättsassessor 200 daler (ofrälse) eller 250 daler (frälse).

(Källa: Lagerqvist och Nathorst-Böös, ”Vad kostade det?”)

STAMTAVLA

